№. 2. Вільня, Панядзелак, 14 Сьнежня 1925 г. Год I.

Сялянская Ніва

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі:
Вільня, Завальная вул. 7. — (Wilno, ulica Zawalna 7).
Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 6 гадзіны апрача сьвята.
Газэта выходзіць раз у тыдзень.
Падпіска на адзін месяц 1 зл. Для заграніцы удвая даражэй.
Перамена адрэсу 30 гр.
Цана асобнага нумару 20 гр.

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу.

Новы урад і яго пляны.

Урад Скшынскага атрымаў па Грабскім дужа няпрыемную спадчыну. Злот заламаўся і падае, даражыня расьце, лік безработных павялічваецца, вёска біднее, нездаволеньне шырокіх масаў людансьці ўзмагаецца.

Гэткае сумнае палажэньне Польшчы вытварыла многа прычын, а прадусім тое, што Польшч трымае ўрадоўцаў, войска і паліцыі больш, як можа ўтрымаць.

Праўда, усе польскія ўрады, асабліва-ж урад Грабскага, дабываючы грошы на гэтыя непадсілу сабе выдаткі, спадзяваліся прадусім на падаткі.

Аднак надзеі надзеямі, а жыцьцё жыцьцём.

Каб узяць з каго падаткі, дык трэба яму даць магчымаць плаціць іх. Тымчасам у Польшчы дагэтуль інакш дзеілася. Ня глядзячы на тое, што ў Польшчы 70% усяго насяленьня становяць сяляне, Польшч увесь час бадай сусім не зварачывала ўвагі на селяніна, а паддзержавала як магла, вялікі промысел. Аднак промысел гаспадарчай падпорай Польшчы ня змог быць, бо ён становіць галіну гаспадарчага жыцьця куды меншую за гаспадарку сялянскую і, рэч ясная, польскі промысел ня можа раўняцца загранічнаму. А праўдзівая апора польскай дзяржаўнай гаспадаркі, гаспадарка сялянская, Польшчай зусім спушчана з вока. Аж да астатніх дзён не праведзена зямельная рэформа, ня спынена на нашых зямлях асаднiцтва, якое зьяўляецца толькі запорай сялянскай гаспадаркі, не адбудаваны, зруйнаваныя вайной, вёскі. Словам, польская палітыка давяла сялянства да таго, што яно штораз то больш бяднее і робіцца няздольным плаціць гэтакія вялікія падаткі, якія на яго накладаюць.

В. Грабскі, бадай галоўны віноўнік сучаснага цяжкога палажэньня польскай гаспадаркі, ужо адышоў. У новым урадзе Скшынскага, яго месца, як міністар фінансаў, заняў Зьдзехоўскі, які 10 сьнежня ў Сойме прадставіў сваё пляны што да палепшаньня гаспадарчай хваробы Польшчы.

Пляны гэтага міністра дужа простыя: зьменшыць дзяржаўныя выдаткі, празначаныя на 1926 год на пяцьсот мільёнаў. Гэта зьменшаньне выдаткаў мае датычыць Міністэрства Спраў Унутраных, Вайсковых і Асьветы. Апрача таго мін. Зьдзехоўскі маніцца такжа паддзяржаць вялікі промысел, каб безработным даць работу.

Не спадзяёмся, каб гэтыя гаспадарчыя пляны новага ўраду, не зьмяняючы самой асновы дзяржаўнай гаспадаркі, ды маглі яе палепшыць.

Асабліва-ж не спадзяёмся, каб гэтыя пляны новага ўраду, ды маглі палегчыць цяжкае палажэньне агулам сялянства, бо на сялянскую гаспадарку не зварачвае ўрад гэты ніякой увагі.

Спадзяёмся, што пасьлы нашы, прадстаўнікі і кіраўнікі нядаўна арганізаванага „Бел. Сялянскага Саюзу“, з трыбуны Соймавай выкажуць каротказрочнасьць гаспадарчай палітыкі новага ўраду і шкоднасьць яе для сялянскіх працоўных масаў.

З кім па дарозе?

У першым нумары „Сялянскай Нівы“ у стацьі „Патрэба спадзявацца прадусім на свае ўласныя сілы“, зьвярнуў я ўвагу беларускай палітычнай і грамадзкай думкі на тое, што для будучыны Беларускага Народу обавязкова патрэба, каб ён свой лёс браў у свае **ўласныя** рукі.

Цяпер яшчэ раз гэта паўтараю, бо датуль, пакуль наш народ ня будзе арганізаваны ў моцную адзінку, з уласнымі мэтамі, арганічна зьвязанымі з соцыяльнай душой беларуса-хлебароба, пакуль арганізацыя яго ня будзе аснавана на ўласных нагах, уласнымі спосабамі, пакуль беларусы будуць спадзявацца на некага, хто яго адродзіць, вызваліць і дасьць шчасьце, дасьць зямлю — датуль сапраўды шчыра ніхто з намі ня будзе лічыцца, датуль арганічна беларуская справа разьвівацца ня будзе, бо датуль апірацца яна будзе на гліняных нагах.

Аднак, цьвердзячы гэта, я не хачу сказаць таго, што Беларускі Народ павінен жыць выключна сваім жыцьцём, казаў-бы на выспе, старонячыся зусім зносін з суседзямі, не шукаючы ніякіх таварышаў сваей адраджэнскай і вызваленчай падарожы. Не, гэтага я ня цьверджу. Я толькі кажу, што нашаму народу ў яго гэтай падарожы больш спадзявацца на таварышаў, як на ўласныя ногі, асабліва, калі таварышы падарожы выбраны неразважна і зьяўляюцца мала пэўнымі, — былоб для яго чынам дужа неразважным і шкодным.

Словам, мы павінны шукаць сабе прыяцеляў, каб пры ўзаемнай дапамозе, супольнымі сіламі, здабываць свае палітычныя, культурныя і грамадзкія ідэалы. Але гэтыя прыяцелі мусяць быць для нас ведамы, што яны сапраўды могуць такімі быць.

Вот-жа на мой пагляд прыяцелямі гэтакімі могуць быць для нас беларусаў тыя суседнія народы, якія адносна да нас ніколі ня мелі ані заборчых, ані вынарадаўляючых імкненьняў. Такімі для нас суседзьмі зьяўляюцца народы Украінскі, Літоўскі, Латвійскі.

Праўда, Літоўскі народ, хоць ня поўную, але здабыў сабе незалежнасьць. Здабыў яе так-жа і народ Латвійскі. Ідзеля гэтага сучасныя кіраўнікі літоўскай і латвійскай палітыкі, на думку збліжэньня з недзяржаўнымі дагэтуль народамі беларускім і украінскім, дужа мала зварачваюць увагі. Яны бадай выключна падставу для свайго дзяржаўнага быту бачаць у вялікіх дзяржавах, ці ў так званай „Лізе Народаў“.

На мой пагляд літоўскія і латвійскія палітыкі ў гэтым памыляюцца. Бо, паводле жыцьцёвай асновы барацьбы за быт, дужэйшыя суседзяў слабейшых выкарыстаюць, або нават за свае вяліка-дзяржаўныя інтарэсы могуць прадаць інтэрэсы слабейшых. Словам, гэтая дарога няпэўная і небяспечная.

Мне здаецца, што суседзі — Літоўцы, Украінцы і Латышы, таварышы нядаўняй супольнай нявoлі, павінны дружна і папрыяцельску падаць сабе мазалістыя сялянскія далоні дзеля супольнага падтрыманьня і дзеля супольнай барацьбы за поўную і трывалую незалежнасьць сваіх народаў.

Пасол **Ярэміч.**

Зямля.

А дзе-ж той выхад? дзе збавеньне
З няволі цяжкай, з палажэньня?
Адзін ён есьць: зямля, зямля,
Свой пэўны кут, свая ральля —
То — наймацнейшая аснова
І жыцьця першая умова.
Зямля ня зьменіць і ня зрадзіць,
Зямля паможа і дарадзіць,
Зямля дасьць волі, дасьць і сілы,
Зямля паслужыць да магілы,
Зямля дзяцей сваіх ня кіне,
Зямля — аснова усей айчыне.

З поэмы „Новая Зямля“.
Я. Колас.

Пасьля роднае мовы найдарожшым скарбам кожнага народу ёсьць ягоная зямля. Важнае значэньне ў гісторыі народаў маюць месты, промысл, гандаль, але найвялікшае значэньне належыцца зямлі. Разумны чалавек, здабываючы, чаго яму не стае, адначасна стараецца захаваць тое, што ў яго ёсьць добрае. Гэтак і мы Беларусы павінны старацца адваяваць здэнацыяналізаваныя месты, цромысл і гандаль, але адначасна не дапусьціць да ўтраты роднае зямлі. Вялізарнае значэньне нацыянальнае тэрыторыі (зямлі) зразумелі нават раськіваныя здаўна па ўсім сьвеце жыды. Яны ўпорна імкнуцца да выкупленьня зямлі ў сваей старой бацькаўшчыне Палестыне, занятай цяпер Арабамі і іншыі народамі. На гэта жыды трацяць вялікія грошы і шмат энэргіі.

Беларускі народ мае адну вельмі здаровую і дарагую рысу ў сваей душы. Рысай гэтай ёсьць імкненьне да зямлі. Гэтая псыхіка нашага народу так старая, як стары ён сам, іначай кажучы, спрадвечная. Дзякуючы гэтай сваёй псыхіцы наш народ спрадвеку засяліўшы цяперашняю сваю Бацькаўшчыну, урабіў яе і не дапусьціў на яе чужнікоў. Гэта адбілася і ў нашых законах. У слаўнай памятцы беларускага права „Літоўскім статуце“ асобным разьдзелам забаронена было купляць чужнікам у нашым краю зямлю і быцьураднікамі (чыноўнікамі) ў нас. Ведаў наш народ, чаго яму трэба баяцца. З часам, калі вышшыя беларускія клясы, паны, зрадзілі свой народ, законамі тады ня можна было бараніць ад чужнікоў роднай зямлі. Але сам народ сваёй любасьцяй зямлі ўбараніў яе, ўбараніў яе тым, што даглядаў яе, як матку родную абняў, урабляў і ня выпушчаў, але і вельмі борзда пашыраў сваю зямельную уласнасьць. Дзе ня было балота, ня быў дворны ці скарбовы лес, там была ніва беларускага земляроба. Гэтакім парадкам чужнікам ня было куды ўпіснуцца. У Беларусь із чужнікоў толькі

адны жыды прыбывалі на заўсёды, бо ім адчынены быў гандаль. Гэтаж сталася дзеля таго, што разам із польскім уплывам быў нам прышчэплены дурны пагляд, што гандаль зьневажае чалавека.

Толькі ад польскае ўлады цяпер, гэта значыцца ў апошнія гады, зьявіліся ў нас польскія калёністы. Вось-жа ўся зямля ў Беларусі ня толькі беларуская, як спрадвеку занятая беларускім народам, але і як заўсёды ўраблялася рукамі беларускага земляроба.

Ведама, што зямля ад паноў мае быць адабрана. На што ўжо ў Польшчы панскі ўрад, але навет гэты ўрад хоча адабраць ад паноў зямлю. Толькі калі польскі ўрад і польскія партыі пастанавілі, каб панам за зямлю плацілі тыя, хто яе ў іх будзе купляць, дык нам ясна як Божы дзень, што сяляне маюць права дастаць зямлю дарма. Калі б і трэба было што выкупіць, дык беларускія сяляне працаю сотні год на зямлі, даўно ўжо ўсё адрабілі. Дык зямлю у Беларусі маюць права дастаць толькі беларускія земляробы, значыцца, толькі тое насяленьне, што здаўна ў Беларусі на зямлі працуе. Мы ніколі ня згодзімся, каб беларускаю зямлю давалі польскім асаднікам. Гэтак як мы, глядзіць на зямлю ўвесь беларускі народ. Беларускія паслы ў сойме цьвёрда заявілі, што зямля павінна быць дарма і тым, хто здаўна на ёй працуе.

Як у беларускага народу, так і ў праграме Беларускага Сялянскага Саюзу зямля займае найважнейшае месца. А два пункты: 1) што зямля павінна быць дарма і 2) што ў Беларусі зямля мяйсцоваму селяніну, будуць стаяць на чале зямельнага разьдзелу праграмы.

Гэтак мы каротка разгледзілі пытаньне, *як трэба дзяліць зямлю.*

Гэтым аднак уся справа зямлі ня скончана.

Другое пытаньне будзе аб тым, *як удзяржаць* дагэтуляшняю *зямлю у беларускіх руках*, як зрабіць, каб з беларускіх сялянскіх, ці хоцьбы і шляхоцкіх рук не перайшла яна ў рукі польскія, ці іншыя.

Пытаньне гэтае даволі простае і можа быць лёгка разьвязана. Трэба, каб нашыя сяляне не прадавалі свае зямлі. А калі хто змушаны прадаць, дык каб прадаваў толькі Беларусу. Споўніць гэта ня цяжка, але, каб гэта было зроблена як мае быць, трэба, каб пісалі аб гэтым беларускія газэты, каб аб гэтым прамаўлялі беларускія паслы, дзеячы, уся інтэлігенцыя, усе сьвядомыя Беларусы, каб гэтага пілнавалі, гэтага даглядалі, каб аб гэтым пераканаўся ўвесь беларускі народ.

Але гэтым яшчэ пытаньне не канчаецца. Беларускія сяляне ня толькі маюць удзержыць дагэтуляшняю сваю зямлю, але мусяць здабыць яе яшчэ болей, бо гэтай мала. Якжа-ж яе здабыць? Вышэй было сказана, што адабраная ад паноў і інш. зямля павінна быць аддадзена мясцоваму селяніну дарма. І гэтак запраўды было-б, калі-б было беларускае гаспадарства, як гэта ёсьць у Літве, Латвіі і Эстоніі. Але беларускага гаспадарства дагэтуль няма, а тымчасам у польскім сойме, ня гледзячы на пратэсты беларускіх паслоў, прыняты закон „аб парцэляцыі і асадніцтве". Паводле гэтага закону паны будуць мусіць прадаваць зямлю па рынкавай цане, бо калі не прададуць, дык за дзесяць год ад іх адбярэ зямлю ўрад і сам прадасьць. Хоць гэты закон і крыўдны для Беларусаў, але і паводле яго многія Беларусы патрапілі-б купіць зямлю.

Дык узьнімаецца пытаньне, ці купляць зямлю, ці чакаць пакуль яна будзе раздадзена дарма?

Вось гэтае пытаньне *„ці купляць?"* ёсьць пытаньнем трэцім аб зямлі, пытаньнем цяперашняй часіны.

На гэта, паводле нас, адказ адзін: здабываць зямлю, як толькі можна. Можа хто купіць, — няхай купляе. А тымчасам усё беларускае грамадзянства павіна, як мага, дабівацца надзелу зямлёй беззямельных і малазямельных.

Д — іч.

Беларусы у Латвіі.

У кастрычніку гэтага году беларусы ў Латвіі сталі да выбараў і — праваліліся. Факт гэты даволі прыкры ня толькі для латвійскіх беларусаў, але і наагул для ўсяго беларускага грамадзянства і дзеля гетага мы над ім ня можам прайсьці моўчкі. Тым болей, што паводле нават нядаўнай латвійскай статыстыкі, беларусаў налічаецца ў граніцах Латвіі даволі вялікая лічба — бо чатыры з лішкай працэнты (4,19%) усяго насяленьня! Значыць, пры добрай арганізованнасьці і дружным галасаваньні беларусы маглі-б правесьці ў латвійскі сойм якіх 4 паслоў, бо якраз у гэны сойм з усяе Латвіі выбіраецца круглая сотня дэпутатаў.

Адны беларусы — к' свайму вялікаму стыду — не правялі ніводнага дэпутата. Што-ж там магло здарыцца і якія прычыны выклікалі такую няўдачу?

На гэтае пытаньне стараюцца даць адказ самі-ж латвійскія беларускія дзеячы, паказваючы на вельмі слабую нацыянальную сьвядомасьць беларусаў у Латвіі і выплываючую адгэтуль малую арганізованнасьць.

Прычыны даволі важкія. Аднак нам здаецца, што главнай прычынай правалу была няудалая арганізацыя самых-жа беларускіх дзеячоў. Народная сьвядамасьць пры добрай арганізацыі дзеячоў з'явілася-б сама сабою і народ як пасыўная маса пайшоўбы за сваімі актыўнымі правадырамі. Гэтакую праяву мы бачым усюды — гэтае-ж самае мы відзелі-б і ў Латвіі. Аднак дзеячы не зарганізаваліся. Чаму—мы ня ведаем: можа не маглі, мо' не хацелі, а можа і ня ўмелі... А як не зарганізаваліся самі, то ясна, што не маглі пацягнуць за сабой неўсьведамленых масаў, бо масы (асабліва мала сьведамыя) толькі тагды ідуць дружна, калі відзяць дружнасьць у сваіх правадыроў, а калі-ж замецяць нялад і сваркі, то самі ня ведаюць, куды пахіліцца... Вот-жа на гэтую слабую старану народнай псыхікі беларускія дзеячы у Латвіі, здаецца, не зьвярнулі увагі, пайшлі хто куды і — пацярпелі няўдачу.

Узноў-жа, чытаючы тамашнюю беларускую прэсу, выглядае, што народная сьведамасьць у Латвіі ужо ня так малая, як пішацца. Маю перад сабою выразку з № 17 „Гол. Бел.", дзе гэтак гаворыцца: „шмат хто з беларусаў, нават некатарыя беларускія настаўнікі, ксяндзы і сьвяшчэнікі далі сваю згоду на выстаўленьне іхніх кандыдатур на іншых, не беларускіх сьпісках"... А далей таксама чытаем: „Усе гэтыя ксяндзы, настаўнікі, сьвяшчэнікі і некатарыя выдатныя сяляне і рабочыя былі ўцягнуты ў варожыя беларусам сьпіскі, каб расколоць беларусаў" і г. д.

З гатага відаць, што ўсьведамленьне ў Латвіі ёсьць, таксама і сілы ёсьць, ды яшчэ — прызнацца трэба — не абы якія, бо: настаўнікі, ксяндзы, сьвяшчэнікі, а нават выдатныя сяляне і рабочыя, словам ёсьць увесь матэр'ял дзеля агітацыі і выбараў, толькі адна бяда — яны агітавалі на чужыя сьпіскі! Нават на тых сьпісках выставілі свае кандыдатуры, а свайго беларускага сьпіску адчураліся!... Вот дзе трагэдыя жыцьця латвійскіх беларусаў і ўся загадка выбарнай няудачы!

Затым бяручы пад увагу ўсе гэтыя факты, неяк сама сабою лезе ў галаву думка, што можа якраз у самым беларускім сьпіску ня ўсё было у парадку, калі ад яго адхілілася гэтулькі людзей, ды яшчэ людзей выдатных, маючых уплыў на народ! Чаму гэтых людзей не прыцягнулі да сябе, чаму не паставілі іх у свой беларускі сьпісак і гэтым проста кажучы, ня прымусілі галасаваць на яго? Чаму пазволілі, каб столькі дзеячоў адыйшло на чужыя сьпіскі?

Вот дзе пытаньні, на якія павінны адказаць беларускія правадыры ў Латвіі. *)

Мы ня ведаем добра ўсіх тых абставін, якія былі пры выбарах, але здалёку гледзячы нам здаецца, што віною там было самалюбства і падзел на розныя засьцянковыя „партыі", вылючаючыя адна другую. А можа якраз вінаваты тыя, каторыя паставілі сябе на беларускім сьпіску? Бо мы ня чулі, каб тамашвія

*) А можа было слабае усьведамленьне у самых-жа правадыроу? Бо як мы даведаліся, адзін з такіх „правадыроу" п. Сахарау, загадчык беларускага Прасьветнага Аддзелу у Латвіі на паседжаньнях бюджетнай камісіі у сойме гаварыу па расейску, а калі адзін пасол латвійскага сойму папрасіу яго гаварыць па беларуску, дык п. Сахарау ня змог...

ПРАМОВА

пасла Ф. Ярэміча ў Сойме 26/XI 25 г. падчас експозэ Прэм'ера Скшынскага.

Высокі Сойме!

Чулі мы ад калегі п. Брыля закіды пад адрэсам п. Прэзыдэнта, які падчас фармаваньня кабінэту не запрасіў нацыянальных меншасьцяў. Заяўляю, што п. Прэзыдент Рэчыпасп. Польскай, будучы ў Вільні сказаў, што Польшча — для палякоў. Ён быў ў згодзе з сабой, не запрашаючы нас. Прэтэнсіі мы да яго ня маем.

Панове! Чулі мы ўчора експозэ п. Прэм'ера, чулі запэўненьне зьмены радыкальнае ў адносінах гаспадарчых. Мы мусім прызнацца, што цяперашні коаліцыйны ўрад, ёсьць коаліцыяй вялікага промыслу і гандлю, пры дапамозе прадстаўнікаў ад рабочых, проціў сялянства, або ўрад местаў, проціў вёскі. Калі аднак панове яшчэ думаеце нешта выціснуць ад селяніна, дык крэпка мыляецеся ў гэтым. Селянін, даведзены ўрадам п. Грабскага да жабрацтва абсалютнага.

П. Прэм'ер абяцаў многа пераменаў у гаспадарчых адносінах, але справы нацыянальных меншасьцяў ня ўспомніў, як-бу яе і ня было ў Польшчы. Дзеля гэтага прыпамінаю п. Прэм'еру, што ў Польшчы, апроч жыдоў, ёсьць яшче нацыянальныя меншасьці, хаця гэтыя меншасьці і ня маюць капіталу, аднак састаўляюць шчыльную масу сялянства і займаюць вялікія абшары.

Тое, што п. Прэм'ер забыўся ўспомніць пра справу нацыянальных меншасьцяў, дае нам падставу сумлявацца, што да здольнасьцяў п. Прэм'ера ў справе гаспадарчай і ўнутранае палітыкі. Прысутнасьць у урадзе п. Станіслава Грабскага і п. мін. Рачкевіча паказвае, што адносіны ўраду да нас беларусаў будуць тыя самыя, бо трудна паверыць, каб у працягу аднаго тыдня, гэтыя п. п. Міністры маглі перарабіцца.

Панове! Справа направы адносін гаспадарчых цесна вяжыцца са справай нацыянальных меншасьцяў у Польшчы. Я тут, з гэтае высокае трыбуны, хачу сьцьвердзіць, што нацыянальныя меншасьці ў Польшчы з'яўляюцца матар'ялам для экспэрымэнтаў тых, або іншых міністраў і ёсьць — як кажуць па расейску — „вне закона".

Калі я ўспомніў пра экспэрымэнты, дык хачу паказаць на экспэрымэнт п. Ст. Грабскага, як Мін. Асьветы. П. Міністар Асьветы хацеў зрабіць экспэрымэнт утраквізму (двуязычыя). Сам ён быў тварцом языковых уставаў і ўставы школьнае, якія з такім пасьпехам былі прынятыя праз Сойм у ліпні 1924 г., але паглядзім-жа, як ён іх правёў у жыцьцё. Паводле ўставы трэба, каб тыя бацькі, якія хочуць вучыць дзяцей ў роднай мове, у даным выпадку, у беларускай, украінскай ці літоўскай, складалі дэкларацыі. Перарахаваўся тут пан Міністар, бо ён думаў, што стэрарызуе тых бацькоў, або яны не дадуць сабе рады ў так кароткі час, бо ўсяго за адзін месяц, зложыць дэкларацыі. Аднак-жа беларусы, ня гледзячы на гэта, зложылі 412 камплетаў дэкларацый, або на 412 школ.

І паны думаеце, што п. Мін. адчыніў хоць адну беларускую школу? П. Міністэр закрыў тыя прыватныя школы, якія былі, а з тых 412 не адчыніў ніводнай. П. Міністар перапужаўся і пры помачы п. Мін. Рачкевіча, людзей, сьвядомых сваіх народных правоў, якія вымагалі ад войтаў сьцьверджаньня подпісаў, або ад інспэктараў школьных прыняцьця дэкларацыяў, залічылі камуністамі і пасадзілі ў вастрог, паддаўшы іх катушам сярэдневяковае інквізыцыі.

Другой кветачкай п. Мін. Асьветы ёсьць тое, што ён у гэтай уставе, паводле свайго тлумачэньня арт. 7, увідзеў, што можна яшчэ штось зрабіць з нацыянальнымі меншасьцямі.

Дасюль нацыянальныя меншасьці надлюдзкімі высілкамі ўтрымлівалі сваім коштам сярэднія школы. На гэтыя школы п. Мін. Асьветы наложыў сваю забарону. Прыказаў, каб у гэтых прыватных сярэдніх школах агульную гісторыю і географію вучылі па польску. Нават царскі ўрад даўней гэтага рабіць ня важыўся, бо па расейску вучылі ў прыватных сярэдніх школах толькі географію і гісторыю Расеі, а не агульную.

Яшчэ адзін з п. міністраў п. Рачкевіч, які не зважае на тое, што ў сойме гаворыцца, мае сваю сыстэму ўрадаваньня на „крэсах". Гэта адзін з тых ваяводаў польскіх, які дасюлешнім сваім урадаваньнем у „Індыях Беларускіх" патрапіў быць добрым і для правіцы і для левіцы, але на беларускай скуры.

Хачу прыпомніць п. Рачкевічу пачатак яго ўрадаваньня яшчэ за часоў п. Асмалоўскага ў 1919 г., калі марш. Пілсудскі, будучы начальнікам дзяржавы, выдаў загад утварэньня беларускага войска і даручыў выкананьне гэтага загаду цяперашняму п. Мін. Рачкевічу, які быў начальнікам Менскага Вокругу.

Пан Мін. Рачкевіч сказаў, што „tak Panie Komendancie, wszystko będzie wykonane", але сваім падуладным выдаў „okólnik poufny", каб за ўсялякую цану, ніводнага жаўнера не даць у беларускае войска. З аднаго боку быў добрым пілсудчыкам, а з другога быў так-сама добрым эндэкам. Гэта знача: меў сыстэму ўрадаваньня — шаг на перад, два назад.

П. Мін. Рачкевіч прав увесь час, да сяньняшняга дня, мае яшчэ сыстэму хушыць і заганяць у падпольле нацыянальнае жыцьцё ўсялякага роду. Будзе гэта жыцьцё кооперытыўнае, школьнае, ўсё роўна абзываецца камуністам. Я сьцьвярджаю, што ня ўсе на Беларусі ёсьць камуністамі, што на Беларусі расьце сьвядомасьць нацыянальная, якая для п. мін. Рачке-

правадыры стараліся склікаць агульна-беларускі з'езд каб на тым з'езьдзе выставілі большасьцю галасоў, кандыдатуры, каб пайшлі на кампраміс пры якіх небудзь сьпісках — не, мы этага ўсяго ня чулі. Мы толькі чулі, што ёсьць беларускі сьпісак і што за гэты сьпісак павінны галасаваць усе беларусы. Калі тое самае чулі і латвійскія беларусы, дык нічога дзіўнага, што на такі сьпісак галасавалі толькі тыя, каторыя самі сябе ставілі..,

Мо' гэтае самалюбства і будзе тэй загваздкай, якая не пазволіла круціцца колу беларускай кампаніі ў Латвіі. Тымчасам усякі павінен ведаць, што пры такой важнай рабоце, як выбары, трэба схаваць усе асабістыя рахункі, трэба сьцягнуць усе беларускія сілы ў адну арганізацыю, калі ўжо не клясовую, то прынамсі агульна-нацыянальную і дружным беларускім фронтам выступіць проці супольна нацыянальнага ворага. Тагды і маса дружна пойдзе за сваімі правадырамі...

Гэта мусіць ужо зразумелі і латвійскія беларусы, бо заклікаюць да арганізацыі **усяго** беларускага сялянства, рабочых і працоўнае інтэлігенцыі каля адзінага ў Латвіі беларускага палітычнага Т-ва „Беларусаў-Выбаршчыкаў“,

Хвалячы гэны заклік да арганізацыі, мы ніяк ня можам зразумець пры чым тут „Таварыства беларусаў-выбаршчыкаў“ і якія яго мэты. Бо калі тут будзе тое Таварыства, што было пры няўдалых выбарах, то трэба сказаць, што было і няўдалае „Таварыства“; калі-ж яно мае на мэце другія выбары, то ці не зарана арганізавацца? урэшце і стварэньне „Таварыства“ толькі дзеля выбараў выглядае неак дзіўна, бо і што ў тым Т-ве рабіць цяпер, калі выбары ўжо прайшлі і няма ведама, які будзе распарадак і ўклад сіл у будучыне пры наступных выбарах?

З гэтага відаць, што беларускія дзеячы ў Латвіі зьбіліся з пуцьця і апынуліся на раздарожжы. Калі прычынай гэтага блуканьня былі няўдалыя выбары, то карыстаючыся практыкай, нашыя дзеячы павінны выкараніць усе тыя прычыны, якія давялі іх да гэткай няўдачы. Трэ' скарыстаць з гэтае навукі і паправіць у будучыне сумныя вынікі выбараў. Бо не даволі маліцца да Пяруна, клічучы помсты (як гэта робіць п. Езавітаў у № 9 „Крывіча“), але трэба яшчэ самым узяцца за дружную работу. Мы верым, што латвійскія беларусы, карыстаючыся практыкай і бачучы цяпер усе прычыны, якія давялі іх да гэтакіх сумных вынікаў, пастараюцца выкараніць усё тое ліха, якое іх падзяліла і створаць адну магутную арганізацыю, калі ўжо не клясовую сялянскую, то агульна-нацыянальную.

Бо на Вас, латвійскія дзеячы, глядзіць ня толькі Латвія або Беларусь, на Вас глядзіць увесь сьвет. Дык перад усім сьветам Вы павінны паказаць, што жыве Беларускі Народ у Латвіі і што Вы Яго **сапраўдныя** правадыры.

А гэта Вы можаце даказаць пры наступных выбарах.

С. К—і.

Пісьмо у Рэдакцыю.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Ад імя ніжэй падпісаных не адмоўце надрукаваць гэтых некульні слоў у адказ на стацьцю „Першы блін комам“ у „Бел. Ніве“ № 7, 9/XII-1925 году

Такія закіды, як: „яўная баламуцтва“, „нягодная дэмагогія“ і гэтая безапэляцыйная пэўнасць аўтара ў тым, што праўда т о л ь к і па яго старане, звальняюць нас ад якога-небудзь яму адказу.

А што датычыць праграмы, — будзеце чытаць „Сялянскую Ніву“, то ўбачыце.

Ды-й наагул — праўдзівы аўтар стацьці сваімі спосабамі публіцыстыкі так падобны на Тарашкевіча „как гвоздь на паніхіду“, як кажа расейская прыказка.

Ф. Ярэміч.
В. Рагуля.

Сяляне! Чытайце і пашырайце сваю газэту „Сялянскую Ніву“!

Пішыце, што у Вас чутно!

Прысылайце грошы на газэту і адрасы Вашых знаемых!

Дамагайцеся роднае школы!

ГРАМАДЗЯНЕ! У вясну да 31 сакавіка і да 21 красавіка бягучага году, на падставе закону аб школьніцтве 31. VII, 1925 года і разпараджэньня Міністра Асветы ад 7./I. 1925 г. беларусы склалі школьным інспэктарам дэкларацыяў аб жаданьні беларускай школы больш як на 400 школ.

Шмат было перашкодаў у выпаўненьні бацькаўскіх і грамадзкіх абавязкаў: то войт не зацьвярджаў подпісаў, то паліцыя канфіскавала дэклярацыі, то інспэктар вымагаў мэтрыкі і. г. д. Шмат бацькоў не маглі ў вызначаны кароткі тэрмін скласьці інспэктару дэклярацыяў. А ў тых вёсках, з якіх і ў тэрмін былі складзены дэклярцыі, беларускія школы пакуль што яшчэ не адчынены, або ад куратара праз інспэктар прышло паведамленьне, што дэклярацыі былі складзены не правідлова і такім чынам застаецца чыста польская школа.

Вось-жа, ня гледзячы на розныя перашкоды і адмовы школьнай улады, беларусы павінны дамагацца сваей роднай школы для сваіх дзетак, а для гэтага павінны скарыстаць тэрмін да 31-га сьнежня (декабря) гэтага году і скласьці дэклярацыі аб жаданьні беларускай школы, якую ўлада па закону павінна будзе адчыніць ужо з восені 1926 года.

Парадак зацьверджаньня подпісаў бацькоў на дэклярацыях і падачы інспэктару той самы, што быў і у вясну.

Інструкцыі і дэклярацыі можна выпісываць:

1) З Цэнтральнай Беларускай Школьнай Рады — Вільня, Віленская вул. № 12;

2) З Радашкаўскага Т-ва Беларускай Школы — м. Радашкавічы, Вялейскага пав.:

3) З Наваградзкага Т-ва Беларускай Школы—м. Наваградак, Карэліцкая вул. № 23.

Паўнамоцнікі! Прысылайце ў Цэнтральн. Школьную Раду копіі сьпісаў дэклярантаў, якія ўжо склалі інспэктару дэклярацыі, ці то ў вясну ці цяпер у восені і адказы інспэктароў у справе беларускай школы.

З Краю.

Знаход прадгістарычных капальняў з каменнага веку ў Ваўкавыскім павеце.

У каменную пару аружжа і прылады гаспадарчыя найчасьцей рабіліся з каменьняў. Каб зрабіць прылад большы, як сякеру, долата і г. д. патрэбныя былі камяні вялікія і цэлыя. Гэтакія каменьні знаходзяцца даволі глыбака ў вапенных і крэйдавых слоях зямлі.

Прадгістарычны чалавек, ужо на некульні тысяч гадоў прад Хрыстом, вытварыў сабе горніцтва, дабываючы з цвёрдых скалаў цэнны на той час каменны сырэц. Сырец гэты, праз гандаль дахадзіў у такія аколіцы, дзе ня было натуральных пакладаў каменя.

Дэлегат Дзяржаўнай Групы Кансэрватараў Памятак Прадгістарычных на Беластоцкае ваяводства п. Зыгмунт Шміт выкрыў уВаўкавыскім пав. каля м. Росі многа горнічых шыбаў (ямаў) і вялікія майстэрні сякераў з малодшае каменнае пары.

Усіх шыбаў будзе каля 1000. Матар'ялы навуковыя сабраныя каля Росі, Ваўкавыскага пав. высьняюць справу прадгістарычнага промыслу чалавека.

З. Шміт прыгатаўляе навуковую працу аб прадгістарычным горным промысле.

Скандал у Сьвіры.

Сьвянцянскі павет за апошнія месяцы праславіўся скандаламі ўрадоўцаў. Нядаўна стаўся яшчэ адзін — забава ў „urzędzie gminnym“ у Сьвіры. Сабралася кампанія з пісара, сэквэстратара, вучыцеля і канцэлісткі, ды ўстроіла ў гміне гулятыку, падчас якой зьнішчылі памешканьне, а крыкамі сваімі ўстрывожылі ўсё мястэчка.

Крыху сумнейшы быў канец усяму, бо не падабалася забава на гэты раз паліцыі, у выніку чаго, усіх учасьнікаў забавы звольнілі са службы.

З Радавай Беларусі.

Недахват зямлі.

Дзеля недахвату зямлі Наркомзем перасяляе беларусаў у Сібір і ў прастарнейшыя краіны Расеі. Ад 1923 г. да 20 красавіка 1925 гаду пакінула Беларусь

віча ёсьць ня чым іншым, як камунізмам, бо яму гэтак найлягчэй ўсправядлівіцца прад Соймам і Эўропай са сваіх паступкаў.

Пан мін. Рачкевіч яшчэ вялікі лаўкач устраіваць „шопкі“ беларускія і шопак гэтых было многа, пачаўшы з генэрала Булак Балаховіча і кончыўшы на пану Паўлюкевічу.

Так, ці інакш, п. мін. Рачкевіч быў тварцом гэтых шопак. Сэнс з іх такі, што п. мін. знаходзе 3, ці 4 „lojalnych białorusinów“, плаціць ім па 1000 злотых у месяц, а яны ад часу да часу складаюць мэморыялы, а калі хто прыедзе з заграніцы: ці то парлямэнтарысты францускія, ці іншыя якія госьці, дык можна паказаць на ўсялякі выпадак „lojalnych białorusinów“ (п. кс. Ількоў: Мусіць-жа мець кагонебудзь на паказ). Так, але я пытаю п. мін. Рачкевіча, як п. мін., маючы пры боку 4 „lojalnych“ беларусаў, сваім урадаваньнем давёў да таго, што ў кожным павеце трэба арыштовываць па 200—300 асоб сьведамых беларусаў?

Гэта ня словы — гэта праўдзівыя факты! У Наваградзкім ваяв. арыштавана і ўкінена ў вязніцу 1380 асоб, з якіх больш як 100 сядзіць і па сягоньня. У павеце Пружанскім, Косаўскім, Беластоцкім, Бельскім, Гарадзенскім і ў-ва ўсей Віленшчыне арыштавана нядаўна па 200—300 асоб у кожным. Вот вынікі ўрадаваньня п. Міністра!

Панове! Калі п. мін. Рачкевіч, будучы ваяводам, пры помачы чатырох „lojalnych“ беларусаў, дайшоў да таго, што „nie lojalnych“ арыштоваваецца тысячамі, то цяпер ён мае шырэйшы круг дзейнасьці. Я баюся, што ён пачне, як Мін. Унутр. Спраў, такія ексьпэрыманты і з другімі нацыянальнымі меншасьцямі (Г о л а с : Ня бойцеся, ужо робіць) і ня ведаю, ці п. Мін. будзе мець столькі вязьніц у Польшчы, каб магчы пасадзіць усіх тых „nie lojalnych“ польскіх грамадзян.

Мушу з гэтае Высокае Трыбуны сказаць, што п. мін. Рачкевіч перайшоў усіх сваіх папярэднікаў. Пры жадным з быўшых мін. унутр. спраў ня было столькі тэррору, столькі арэштаў, ня было такога зьністажэньня беларускае прэсы, як за часаў урадаваньня п. мін. Рачкевіча. Бо даўнейшыя супрацоўнікі п. мін. у нас разбэсьціліся аканчальна, ведаючы, што іх калега міністрам, дык ім можна рабіць усё беспакаэна. Яшчэ ніколі таго ня было, каб Кам. Ураду на м. Вільню мог адважыцца сканфіскаваць пасольскую інтэпэляцыю, аднак за часаў урадаваньня п. мін. Рачкевіча ён гэта зрабіў. Я ўважаю, што, калі ў урадзе астаўся п. мін. Рачкевіч, а так-жа і п. Ст. Грабскі, Мін. Асьветы, то гэта азначае, што палітыка, якая практыкавалася дасюль, будзе вясьціся і надалей.

Мы выказываем свае жаданьні, можа нават не да гэтага ўраду, бо ўрад наагул ня хоча чуць таго, што мы гаворым, але паміма таго мы гаворым.

Мы жадаем, каб школьніцтва беларускае аплачывалася з дзяржаўнага скарбу, на раўні з польскімі. Мы кажам: проч з утраквізмам і экспэрымэнтамі п. Ст. Грабскага! Жадаем свайго ўласнага школьніцтва. У гэтым мы салідарны са ўсімі іншымі нацыянальнымі меншасьцямі і школьніцтва гэтае не сяньня, дык заўтра адваюем.

Мы працівімся асадніцтву і стаім за тое, каб была праведзена зямельная рэформа. Але ня тая, што ўхвалена у Сойме, а праўдзівая—рэформа, бяз выкупу і ўся зямля павінна быць раздадзена мясцовым жыхаром тым, якія да яе маюць права.

Жадаем зьменшаньня падаткаў, наложаных праз В. Грабскага, якія, часам, перавышаюць вартасьць маемасьці таго ці іншага гаспадара. Жадаем, каб справа адбудовы хоць крыху пасунулася ўперад. Бо, паміма таго, што летась быў ухвалены 25 мільённы бюджэт на адбудову, сялянства нашае, бадай нічога не атрымала. Жадаем помачы пазычковае на загаспадараваньне.

А цяпер, панове, перайду яшчэ да аднэй, мо' найважнейшай рэчы. Мы жадаем ад Высокае Палаты, ня гледзячы на тое, што нас мала, але мы рэпрэзэнтуем 2 міл. насяленьня, каб перасталі ад сягоньняшняга дня растрэліваць нашых людзей, каб былі знесеныя палявыя суды. Суды, якія на Беларусі ня ёсьць судамі, але, фактычна, асабістаю помстай соцыяльнай. Бо ў гэтых судох судзяць абшарнікі, якія растрэліваюць сялян за тое, што яны дамагаюцца зямлі. Там гэта—расправа соцыяльная, а не судовая.

Жадаем судоў прысяжных, скасаваньня кары сьмерці і амнэстыі для палітычных. Уважаем, што пакуль у Польшчы ня будзе зьменены пагляд з 1920 г., які зводзіцца да таго, каб усё, што ёсьць беларускае, што ёсьць сьвятасьцю для кожнага народу, здавіць і зьнішчыць, што і робіць п. мін. Рачкевіч, датуль у ёй ня будзе спакою і не направіце, панове, гаспадарчага жыцьця.

Панове! Калі мы сягоньня гэтага жадаем, то ня хочам пагражаць, але прыйдзе час, што возьмем.

Учора мы чулі з гэтае трыбуны, як польскія паслы казалі, што стануць разам з намі да гэтага змаганьня. Гэта ўжо не беларусы, але палякі казалі.

Запэўняю, што пакуль у ўрадзе будзе п. Рачкевіч і п. Ст. Грабскі, датуль у дзяржаве Польскай будзе панаваць бясправўе. А калі будзе панаваць бясправўе, калі панове не здабудзецеся на тое, каб выпаліць агнём усе вялікія і малыя праступкі ўрадаўцаў, зладзействы на кожным шагу, катаваньне палітычных вязьняў, — то парадку ня будзе. Уважаем, што ў гэтым урадзе на нашай скуры хоча пагадзіцца як правіца, так і левіца (ППС), але думаем, што гэта ня удасца. Да гэтага ўраду даверыя ня маем.

1886 семьяў, з ў іх 12224 душы. Падало заяў аб перасяленьні 5125 семьяў, што разам лічаць 30070 душ.

Беларускія песьні.

Інстытутам Беларускае Культуры распрацаваны і разгледжаны рад беларускіх народных песьняў, якія будуць адасланы ў украінскую народную капэльлю „Думка"—дзеля выпаўненьня ў часе артыстычнае падарожы капэльлы па СССР з мэтай папулярызацыі украінскіх і беларускіх песьняў.

З Польшчы

Непаразуменьне ў Радзе Міністраў.

8-га сьнежня адбылося паседжаньне Рады Міністраў, на якім разглядалася крытычнае сучаснае палажэньне скарбу—у зьвязку з новым спадкам злотага і меры для выхаду з яго.

На гэтым паседжаньні міністры ППС зажадалі—запраўднай барацьбы з дарагоўляй, дык і — забароны вывазу спажыўчых прадуктаў з краю. Міністры з „Пяста" гэтаму спрацівіліся. Урэшце неяк дагаварыліся.

Прэм'ер аб пазыцы і бюджэце.

У размовах з прадстаўнікамі прэсы, у звязку з загранічнай пазыкай, прэм'ер падкрэсьліў канечнасьць ашчаднасьці і зраўнаваньня бюджэту, што дасьць магчымасьць здабыць даверыя заграніцы.

Сьмерць В. Рэймонта.

Ня ўсьпела грамадзянства польскае ўспакоіцца пасьля страты вялікага пісьменьніка Ст. Жэромскага, памёршага дня 20 лістапада с. г., як прыняслася вестка, што памёр другі найвыдатнейшы сучасны пісьменьнік Польшчы, аўтор павесьці „Chłopi", за якую ён дастаў награду Нобля, Уладыслаў Рэймонт. Памёр ён 5 сьнежня с. г.

На помач польскім паном у Літву.

„Gaz. Por." выдрукавала гэткі камунікат: „Даходзяць чуткі, што ў працягу двух месяцаў ковенскі ўрад мае распрадаць маемасьць польскіх грамадзян, калі яны самі не зьлiквідуюць яе. Дзеля таго, што няма магчымасьці паехаць у Ков. Літву і скамунікавацца, каб распачаць захады супольнымі сіламі, з мэтай адратаваць нашую маемасьць, просім усіх польскіх грамадзян, маючых уласнасьць у Ков. Літве, каб: 1) прысалі свае адрасы ў Варшаву, з выказам маемасьці знаходзячайся ў Літве і 2) самі, або праз прадстаўнікоў, прыехалі ў Варшаву 14 сьнежня на сабраньне.

Узрост безрабоцьця.

Паводле даных статыстыкі ўрадаў пасрэдніцтва працы, за час ад 21 да 28 лістапада, агульны лік безработных ёсьць 249,056 асоб. У параўнаньні да папярэдняга тыдня, лік безработных павялічыўся на 10629 асобаў.

З Заграніцы.

Паседжаньні Рады Лігі Народаў.

7 сьнежня распачаліся паседжаньні Рады Ліг Народаў.

Першай справай разглядалася—па дакладу Чэмбэрлена—справа аружнага нападу Грэцыі на Баўгарыю.

Вельмі важнай зьяўляецца пастанова сьледчай камісіі Лігі, якая сьцьвярдзіла, што нарушыўшым Статут Лігі (напасьнікам) зьяўляецца той, хто першы пагваліў чужую дзяржаўную тэрыторыю, перайшоўшы граніцу,—не зважаючы на ўсё тое, што адбылося перад тым... Дык віна за напад выключна падае на Грэцыю.

Адной з галоўных справаў, якімі мае заняцца бягучая сэсія Рады Лігі, зьяўляецца праект агульнага разбраеньня.

Найцікавейшым было паседжаньне Рады, калі ўзгарэўся спор паміж турэцкім і англійскімі дэлегатамі ў справе Мосулю. Турэцкі дэлегат заявіў, што, ня глядзячы на „тлумачэньні" Гаагскага Трыбуналу, ён ад імя Турцыі не прызнае некарыснага для яе рашэньня Рады Лігі. Прышлося Радзе рабіць перарывы, але „Турцыя" стаяла на сваім. Кажуць, што справа... гэта будзе адложана да наступнага Агульнага Сабраньня.

Эўрапэйская фэдэрацыйная сувязь.

Газэты падаюць, што Брыянд, Лютэр і Стрэзэман зьяўляюцца прыхільнікамі думкі ўтварэньня эўрапэйскае фэдэрацыйнае сувязі. Паводле нямецкае думкі, гэтую ідэю можна правесьці апіраючыся на міжнародным паразуменьні ў справе зьлезнае дарогі, эканамічнай, а так-жа палітычнае ўмовы.

Кітай аб'яўлены Радавай Рэспублікай.

Ангельскія газэты даносяць з Пекіну, што па прыезьдзе савецкага пасла Карахана ў кітайскую сталіцу Пекін, выбухла там рэвалюцыя. Прэзыдэнт кітайскае рэспублікі скінуты з ураду. На месца дасюлешняга ўраду зызначаны рэвалюцыйны ўрад саветаў кітайскіх.

Пісьма з вёскі.

Языковая каша.

В. Засьвір, Сьвянц. пав.

Нядаўна ў „Kryniсу" пісаў нехта забаўную гісторыю аб панскай задірцы ў Сьвіры. Каля Засьвіра гэтай стравай не пахваліцся; мы затое маем сваю кашу. Трэба толькі жалець, што яна ня грэчневая, а языковая, затое і горкая.

Справа ў тым, што ў нашых вёсках віяк ня можа вывясьціся адзін надтаж паганы звычай. Дый звычаем гэта назваць ня можна. Гэта проста нейкая мода брыдкая, каб-жа хоць з Парыжа, а то з казармаў салдацкіх, ды панскіх кухняў. Чуць ня кожны хлопец, каторы кніжнай навукі і не панюхаў, паехаўшы ў места хоць на 2 месяцы, заместа каб хоць добра чытаць навучыцца, прывозіць з сабой са **2 дзесяткі чужых слоў**, каторых сам часта не разумеець. Напрыклад, здарылася нядаўна пачуць, як адзін малакасос казаў: „ja wtedy był zewszystkiem zbłądziwszy, a z tej **obojętności**, aż włosy dybem stanęli". Кажуць, што валасы становяцца ад страху, дык я ня вытрымаў і кажу: што хіба ад страху табе валасы ўсталі, а ён мне на гэта: „czyż to nie wszystko równo, strach czy obojętność". — „Ну калі так—я атказаў—дык прысілься братка, як наш каваль Лагень будзе цьвярозы. Калі удасца такім яго найсьці, папрасі каб язык твой разьцягнуў на кавадле, ды малатом раз добра пляснуў. Можа ты прыпомніш тады, якой мовай бацька з маткай да цябе гаварылі".

Несападабаў мяне за гэта, але штож, усім на сьвеце не дагодзіш.

Ёсьць яшчэ ў нас другі хворы на шляхоцкую гутарку. Гэта пан Выпівайка малады, з двара Сабінова, Як пабыў у Пазнані 2 гады, дык прыехаўшы ледзь з бацькам разгаварыўся! Так родную беларускую мову адняло. А так вельмі сымпатычны хлапец.

На шчасьце гэта казарменная хвароба скора прыходзе, хутчэй адходзіць. Горш з тымі, у каторых падобная хвароба зацягнулася яшчэ ад маскоўскіх часаў. Як благі навык застарэе, лячыць трудней. Вось гэтыя людзі, былыя расейскія салдаты, ды рабочыя з чыгункі, чамусьці лічаць больш „фарсістым" сказаць „бальшой, прямой" заместа „вялікі, просты". Ды каб-жа, хоць сказалі правільна па расейску, а то „бальшы, прамы". Слухаючы гэткія брыдоты, запраўды аж сэрца забаліць. Затое нашы кабеты, даючы ды моладзь школьная ані трошкі не калечаць сваей беларускай мовы. Можна сьмела даказваць, што беларускай маці, гэта ў вёсцы найлепшая вучыцелька сваей роднай мовы. Усялякія-ж маскоўскія ці іншыя прыкрасы, гэта ўсё роўна, што коўш дзёгцю ў бочку мёду. На канчатак можна зрабіць яшчэ і такі вывад: Ёсьць людзі з галовамі звычайнымі і галовамі цеснымі. Вось чалавека з галовой як трэба, навучы і пакітайску, — усё будзе ў парадку. Калі-ж чужой мовы навучыш чалавека з галавой цеснай, дык ад гэтай цяснаты, мовы перамяшаюца, бо, што яшчэ горш, мова чужая ня можа тоўпіцца і сваю родную выпіхае вон.

Дык абурацца ня варта! Ніхто-ж ня вінават! Такая ўжо наша доля, — горкая як гэта, языковая каша!

Падыхтаваў Міхалкаў Сын.

Паліцыянты забаўляюцца.

Фольварк Добжынь, Сьвянц. пав. Александраўскай гміны.

Дзякуючы нашым паном вучыцялём, нядаўна ў нас было зладжана прадстаўленьне, каторае рожнілася ад іншых прадстаўленьняў тым, што ўвага публікі была, здаецца, больш зьвернена на салю, як сцэну. Прысьлалі бо нам на гэту забаву 2-х паліцыянтаў, знача дзеля падтрыманьня парадку, аж вышла, што самых гэтых апякуноў чуць ня трэба было падтрымліваць, каб усталі на нагах. Адзін з іх заступнік камэнданта Вішнеўскі, відаць добра нагнятаўся „вішнёўкі", другі-ж па прозьвішчу Круль, хоць можа і самагонкі, але набраўся запраўды „po królewsku". Практычныя гэта людзі! Мелі на забаве аж тры карысьці: самі забаўляліся, бавілі сваім відам публіку, ну і „urzędowali" разам. Трудна так добра устроіцца! Аднак нам здаецца, што можна было яшчэ лепш. Дзеля гэтага мы радзім на другі раз гэту моладзь на прадстаўленьне ня зваць, бо яна нічога добрага ад вас не навучыцца. Затое-ж зьбярыце сваю цёплую кампанію, ды паліцыянтаў выпусьціце на сцэну. Артысты яны добрыя і ўсе, што да аднаго маюць выгавар варшаўскі. Вось на такім прадстаўленьні, пры добрай выпіўцы ўсім нашым вучыцялём, ды ўсялякаму начальству будзе здавацца, што гуляюць у самай Варшаве. Ня будзе тады каму, прынамсі, гледзячы на вас, сьмяяцца, і вам будзеце ад васёласьці захліпацца.

Я. Н. і Н о.

Беларускай школы не даюць.

В. Шауляны, пав. Дзісьненскі.

Шауляны вёска, у якой здаўна вялася школа. Нашы людзі ўмеюць чытаць і пісаць. Старэйшыя чытаюць кірыліцай і лацінкай, а малодшыя вучацца кірыліцы ад старшых затым, што ў сягоньняшняй школе, як ведама, кірыліцы не паказваюць. Да школы людзі прывыкшы і з ёе ня добры лад карыстаць могуць. Даўней, як аб беларускай школе неяк было і падумаць, а людзі ў тыя часы багацей жылі чым цяпер, дык нашы Шауляпцы, разумеючы патрэбу навукі, гарнуліся хоць і да чужой школы і з яе больш-менш карысталі. Але сягоньня ў нас справа гэта саўсім інячай стаіць. Сягоньня для нас трэба вялікага прымусу, трэба спэцыяльных законаў і высокіх штрафаў, каб дзяцёнак наш апынуўся ў польскай школе. А гэта ўсё дзеля гэтакіх прычын. Мы ведаем, што па цяперашніх законах можна мець родную школу і мы гэтай роднай школы сёлета вясной законным парадкам праз дэкларацыі дамагаліся, але нас пасьля ашукалі, ня далі нам роднай школы. Гэтакая штука нашых дабрадзееў крэпка нас адвярнула ад польскай школы. Цяпер яна нас ані чутачку не цікавіць. Не цяплей і ня зімней нам ад яе. Тымбольш, што школа польская ў нас пры сягоньняшніх вучыцелях, ды пры іх уласных мэтодах навучаньня дужа і дужа мала дае нашым дзецям. Яна па нашых абрахаваньнях ніколі не аплаце расходаў, якія выдаюцца на школьнікаў. Кожды ў нас бацька ці матка ў дому навучыць свайго дзяцёнка куды лепш чытаць і пісаць, чым гэты-ж дзяцёнак навучыцца ў цяперашняй польскай школе. А калі мы зьвернім увагу на цяперашнія цяжкія часы, у якіх людзі чуць-чуць даюць сабе рады, каб не памёрці з голаду, калі пераважная частка бацькоў ня толькі ня можа адзець ды абуць свайго дзяцёнка, але і пракарміць, дык штож ім гукаць аб тым, каб пасылаць дзяцей ў чужую школу, з якіх у нас, як людзі кажуць, няма ні лою ні малака. А тымчасам на гэта ўсё нашы школьныя кіраўнікі не глядзяць. Яны маюць закон аб прымусовым навучаньні. І гэты закон у найвастрэйшы спосаб тасуюць да нашага сялянства. Вот тут то і разыгрываецца балючая трагедыя нашага грамадзянства. Школы роднай нам не даюць, а ў польскай беларускае дзіця мала чаго навучыцца, расходы-ж на дзяцей школьнікаў ў нашы цяжкія часы таксама нешта значаць. А тут прымус школьны сваё робіць. На нішто не глядзіць, а ўсё цісьне ды цісьне бацькоў, хоць ты з сябе выходзь. Так! нам ужо ўсё гэта праз горла вылазе.

Вякі будуць прахадзіць, а мы гэтай крыўды сваей і зьдзекаў над намі ніколі не забудзем. Гэта-ж не жартачкі! нам, што законным парадкам дамагаемся беларускай школы, нам яе не даюць, а з другога боку ўдовальнадынамі зьдзекуюцца, прымушаючы нас пасылаць сваіх дзяцей ў польскую школу.

Стары Язэп.

ХРОНІКА.

— **Загад міністэрства скарбу.** Міністэрства скарбу разаслала ў Скарбовыя Палаты загад—як найэнэргічней спаганяць падаткі, а перадусім залегласьці (недаімкі).

— **Кватэрны падатак.** Міністар унутранных спраў разаслаў цыркуляр мястовым самаўрадам, каб яны значна зьменшылі вялізарны падатак на кватэры.

— **Арышт беларускага вучня.** У ноч з 7 на 8 сьнежня віленская палітычная паліцыя заарыштавала вучня 7 клясы Віленскае Беларускае Гімназіі, Саковіча.

Саковіча вінавацяць у камунізьме.

— **Да ведама студэнтаў—беларусаў.** Новаабраны ўрад Бел. Студ. Саюзу падае да ведама ўсім калегам і калежанкам—беларусам, што сэкрэтарыят Беларуск. Студ. Саюзу функцыянуе ў серады і суботы ад 4 да 6 гадз. па паўдні. Бібліятэка ў суботы і нядзелі ў 4—6 гадз.

Адрас: Віленская 12—6.

— **Узноў спадак злотага.** Злоты, на прошлым тыдні крыху паскакаўшы, затрымаўся на 7—8 за доляр. Цяпер ужо доляр каштуе $9^1/_2$ зл.

— **З'езд п. Паўлюкевіча.** Вось што аб гэтым піша „Віл. Krynica" у № 11:

Паўлюкевіч задумаў склікаць нейкі „беларускі" з'езд яшчэ перад Новым Годам. Хоча туды зацягнуць нашага селяніна і ўзяць яго на свой павадок.

Усім ведама, што п. Паўлюкевіч ужо раз быў склікаўшы з'езд беларускага вучыцельства. Тады вучыцялі ня ведалі яшчэ, хто такі п. Паўлюкевіч і смела гаварылі аб сваей працы на беларускай ніве і жаліліся на той уціск, які цярпяць ад паліцыі. Гэтая сьмеласьць вучыцялёў выявілася ў рэзалюцыях з'езду, каторыя дамагаліся ад польскага ўраду большай свабоды ў справах прасьветы.

Рэч зразумелая, што такія рэзалюцыі вельмі не спадабаліся польскім кіраўнічым кругом і за гэты з'езд ледзь ня страціў ласкі п. Паўлюкевіч.

Аднакаж справа пайшла саўсім іншаю дарогаю... Тых сьмялейшых вучыцялёў паліцыя, як кажуць, узяла на вока. Значыць з'езд прынёс тую карысьць паліцыі, што выявіў лепшых беларускіх вучыцялёў.

Каб часам з гэтым з'ездам ня было таго самага? Дык сяляне, асьцерагайцеся, як самога Паўлюкевіча з яго „Тымчасовай Беларускай Радай", так-сама ўсіх яго з'ездаў! Бо работа тут нячыстая. Можа гэтыя з'езды і склікаюцца затым, каб лавіць сьмялейшых беларускіх сялян"!

Рэдактар-Выдавец: Ст. Вольскі. Друкарня Левін і Сын, Вільня, Нямецкая вул. № 22.